
Αντλεριανή Θεωρία - Η εφαρμογή της μέσα στην οικογένεια

Της Μαριέττας Ρήγα, Ψυχολόγου

Σύμφωνα με την Αντλεριανή Θεωρία η οικογένεια είναι μια μικρή ομάδα ανθρώπων όπου τα άτομα που την αποτελούν θέλουν να εκπληρώσουν και να ικανοποιήσουν βασικές ψυχολογικές, κοινωνικές και βιολογικές τους ανάγκες.

Μέσα στην οικογένεια το κάθε άτομο γυρεύει να βρει ασφάλεια, προστασία, εμπιστοσύνη, σεβασμό. Γυρεύει να βρει την καταλληλότητά του, τη αξία του καθώς και την ικανοποίηση της ανάγκης του, του ότι ανήκει σ' αυτή την ομάδα. Έχει ανάγκη να βρει τη θέση του και τον μοναδικό τρόπο ύπαρξής του μέσα σ' αυτή.

Η συμπεριφορά που αναπτύσσει μέσα στην οικογένειά του το κάθε άτομο έχει ένα σκοπό. Ο καθένας έχει, μέσα στο χώρο αυτό, ένα μοναδικό τρόπο, σύμφωνα με τις ικανότητές του, την ερμηνεία των εμπειριών του, τα συναισθήματα που του δημιουργούνται, να βρει την ξεχωριστή θέση μέσα στην οικογένειά του που θα τον κάνει να αισθάνεται ότι έχει κύρος και δύναμη.

Μέσα στην πορεία του για την ολοκλήρωση και τελείωση του εαυτού του το παιδί-άτομο από τη στιγμή της γέννησής του βιώνει ένα αίσθημα μειονεξίας και βρίσκεται εκτεθημένο κάτω από ορισμένους παράγοντες που η δυναμική τους θα επηρεάσει την προσωπικότητά του και το χαρακτήρα του.

Οι παράγοντες αυτοί είναι:

1) Η κληρονομικότητά του. Το κάθε άτομο έχει τη δική του φυσιολογία, έχει το δικό του γενετικό υλικό, έχει τα δικά του μοναδικά βιολογικά χαρακτηριστικά. Αυτό όμως που είναι σημαντικό, σύμφωνα με την Αντλεριανή θεωρία, είναι το τι θα κάνει με το υλικό που έχει. Είναι πολλά τα παραδείγματα υγιών ατόμων που σπαταλούν την ενέργεια του βιολογικού τους υλικού ενώ υπάρχουν κι άλλοι που παρά την οργανική μειονεξία την οποία έχουν κληρονομήσει χρησιμοποιούν τα υπόλοιπα χαρίσματα που έχουν, δημιουργούν στη ζωή τους, παίρνουν και δίνουν χαρά.

2) Η οικογενειακή ατμόσφαιρα. Είναι το κλίμα που επικρατεί μέσα στην οικογένεια. Έχει σημασία αν μια οικογένεια αναπτύσσεται και εξελίσσεται μέσα σε ένα αμυντικό κλίμα όπου επικρατεί ο ανταγωνισμός, η ανωτερότητα, η συναισθηματική ουδετερότητα, η κριτική, ο έλεγχος, ο δογματισμός ή σε ένα τέλμα υποστηρικτικό όπου επικρατεί η ισοτιμία, ο σεβασμός, η συναισθηματική συμμετοχή, η χαρά της δημιουργικότητας, ο αυθορμητισμός, η παραδοχή.

Μέσα στην οικογενειακή ατμόσφαιρα το παιδί θα αναπτύξει τις ικανότητές του, θα αναπτύξει την προσωπικότητά του, θα ικανοποιήσει τις ανάγκες του για ασφάλεια και σταθερότητα, την αίσθηση της προσωπικής του αξίας και εμπιστοσύνης στον εαυτό του.

Αν η ατμόσφαιρα που μεγαλώνει ένα παιδί είναι αμυντική τότε αυτό θα μάθει να φοβάται τον εαυτό του και τους άλλους ανθρώπους, θα χάσει το θάρρος του για τη ζωή και την εμπιστοσύνη του στον εαυτό του και τους ανθρώπους. Σ' ένα τέτοιο κλίμα για να μπορέσει να βρει τη θέση του, μέσα από ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας θα αναπτύξει λανθασμένους τρόπους συμπεριφοράς θέλοντας να ικανοποιήσει την ανάγκη του ανήκειν.

Οι λανθασμένοι σκοποί της συμπεριφοράς του, σύμφωνα με τον P. Ντράικωφ, είναι:

α) Η άτοπη προσοχή, όπου συνήθως έχουμε να κάνουμε με ένα παιδί που είναι πάρα πολύ «καλό».

β) Η επίδειξη δύναμης, όπου το παιδί είναι πολύ ανταγωνιστικό.

γ) Η εκδίκηση, όπου το παιδί συχνά κάνει πράγματα για να πληγώσει τους άλλους (γονείς ή αδέρφια) όπως έχει πληγωθεί κι αυτό.

δ) Η ανικανότητα, όπου το παιδί τελειώσια αποθαρρυσμένο καταφεύγει στη λύση αυτή, δηλαδή κλείνεται στον εαυτό του θέλοντας να δείξει την απελπισία του.

Μέσα στη υποστηρικτική ατμόσφαιρα το

παιδί έχει θάρρος για τη ζωή, εμπιστεύεται τον εαυτό του και τους ανθρώπους. Μπορεί να εκφράζεται ελεύθερα αλλά και με σεβασμό. Αναπτύσσει το ενδιαφέρον του για να εξελίξει τις ικανότητές του, να βοηθήσει και άλλους να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν και δεν βιώνει τον ανταγωνισμό. Μαθαίνει να αγαπά, να δημιουργεί, να χαίρεται, να μοιράζεται.

3) Οι αξίες της οικογένειας. Αυτές είναι κάτι που καλλιεργείται από τους γονείς. Αυτό που είναι σημαντικό για τους γονείς σαν αξία, αν έχουμε μια υποστηρικτική ατμόσφαιρα, γίνεται σημαντικό και για το παιδί. Αν όμως έχουμε ένα αμυντικό κλίμα τότε το παιδί ανταγωνίζεται τις αξίες των γονιών και κηρύσσει ένα «πόλεμο» στους γονείς του ενάντια στις αξίες τους. Αν π.χ. έχουμε σαν βασική αξία της οικογένειας τη μόρφωση, όχι μόνο μέσα σε ατμόσφαιρα παραδοχής και ισοτιμίας, αλλά σε ατμόσφαιρα ανταγωνισμού, πιθανόν το παιδί να μην έχει παραδοχή για τους γονείς του και να τους ανταγωνιστεί βρίσκοντας την αξία αυτή σαν «αχρηστή» στην εποχή μας και να αναπτύξει π.χ. υλιστικές αξίες.

Ακούμε πολλές φορές οι γονείς να απορούν «βγήκε το παιδί τους έτσι», όμως δεν έχουν αναλογιστεί το ρόλο που μπορεί να έχει παίξει η δική τους ανταγωνιστική ατμόσφαιρα είτε στη σχέση μεταξύ πατέρα-μητέρας είτε και προς τα ίδια τους τα παιδιά.

4) Τα γονεϊκά μοντέλα. Το πρότυπο του γονιού έχει πολλά να διδάξει στο παιδί τόσο με την λεκτική όσο και τη μη λεκτική του συμπεριφορά. Π.χ. ένας υπερπροστατευτικός γονιός μαθαίνει το παιδί του να μην αναλαμβάνει υπευθυνότητες ενώ ένας αυταρχικός γονιός μαθαίνει το παιδί του να εξαρτάται από τη δύναμη κάποιου άλλου που προσπαθεί να τη νικήσει. Ένας γονιός που αρνιέται τα συναισθήματα, τα καταπιέζει τόσο στον εαυτό του όσο και στο παιδί του. Μαθαίνει στο παιδί να καλύπτει ή να αποφεύγει τα συναισθήματά του.

5) Ο οικογενειακός αστερισμός. Η σειρά γέννησης παίζει καθοριστικό ρόλο στην ψυχολογία του παιδιού. Συνήθως τα χαρακτηριστικά του πρωτότοκου είναι διαφορετικά απ' αυτά του δευτερότοκου. Π.χ. ο πρώτος «γεννήθηκε πρώτος και θέλει να μείνει πρώτος», ο δεύτερος ίσως «να αγωνίζεται να φτάσει τον πρώτο» και το μοναχοπαίδι, μεγαλωμένο ανάμεσα σε ενήλικες, να αισθάνεται «ένας νάνος ανάμεσα σε γίγαντες». Αν οι γονείς έχουν κάποια γνώση πάνω στον οικογενειακό αστερισμό πολλά μπορούν να προλάβουν στην ανάγκη του κάθε παιδιού να βρει τη μοναδικότητα της θέσης του στην ομάδα που θέλει να ανήκει μέσα στην οικογένειά του.

Αυτοί οι παράγοντες επιδρούν στην προσωπικότητα του παιδιού και μέσα από

την επανάληψη των δυσκολιών που αντιμετωπίζει σχηματίζει ένα δικό του τρόπο ζωής (Life-Style) που θα τον επαναλαμβάνει στο τρόπο που επικοινωνεί με τον εαυτό του και τους άλλους.

Ένα παιδί που έχει μεγαλώσει μέσα σε μια οικογένεια με θάρρος, φιλική διάθεση, παραδοχή, χαρά, αγάπη, θα βαδίζει με κουράγιο στην εκτέλεση των χρεών της ζωής που σύμφωνα με την Αντλεριανή θεωρία είναι το χρέος της εργασίας, της φιλίας, της αγάπης-έρωτα. Μέσα απ' αυτά βιώνει τη χαρά του να δίνει και να παίρνει απ' τη ΖΩΗ και στη ΖΩΗ, απ' του ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ και στους ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ.

Η μοναδικότητα της συμπεριφοράς της κάθε οικογένειας προετοιμάζει τη μοναδικότητα της συμπεριφοράς του κάθε παι-

διού μέσα στην οικογένειά του και τον κόσμο.

Οι Αντλεριανές Αρχές σίγουρα δεν είναι η μόνη λύση για μια καλύτερη γνώση του ανθρώπου. Όμως μέσα απ' τον απλό και ρεαλιστικό τρόπο αντιμετώπισης των θεμάτων της οικογένειας και του παιδιού έχει πολλά να συνεισφέρει στην βοήθεια της επίλυσης προβλημάτων που παρουσιάζονται στον οικογενειακό χώρο.

Βιβλιογραφία

- 1) «Το παιδί», Ρ. Ντράϊκωρς
- 2) «Βιβλίο για γονείς» Ντον Νηγκμέγιερ
- 3) «Βασικές αρχές Αντλεριανής Θεωρίας» Ρ. Ντράϊκωρς
- 4) «Κοινωνική Ισοτιμία»,
- 5) «Equality between the sexes».